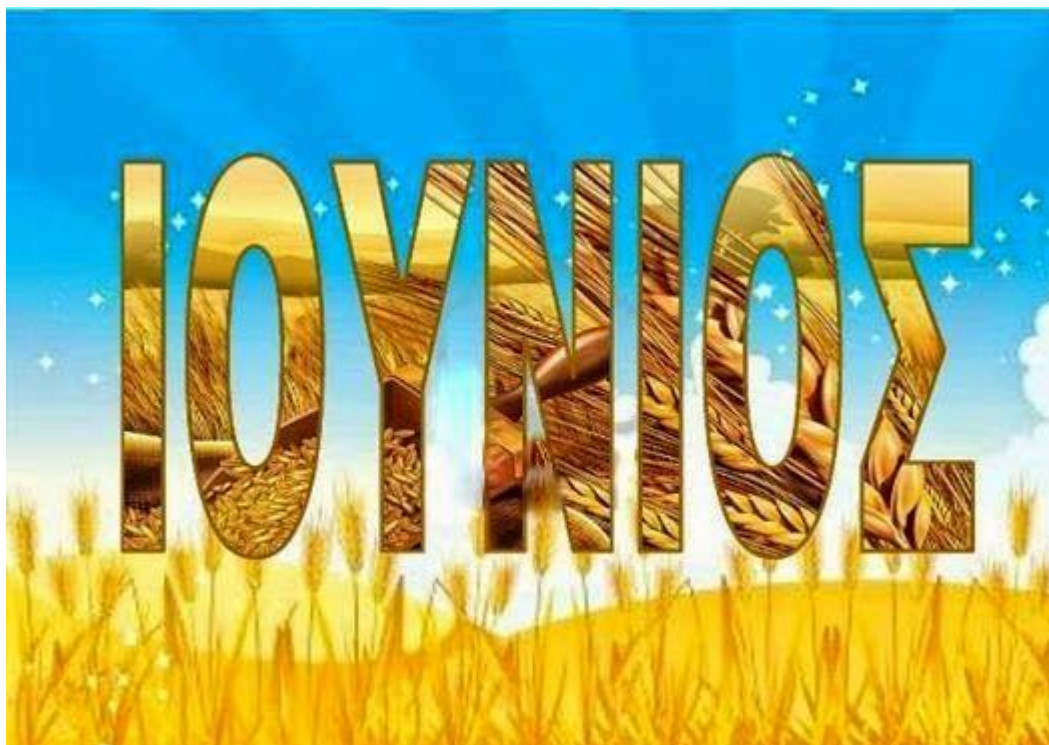

Ιούνιος: Έθιμα και παραδόσεις

Είναι γνωστό ότι ο Ιούνιος είναι ο έκτος μήνας του έτους. Πιθανόν να ονομάστηκε έτσι προς τιμή του Υπάτου της Ρώμης Λευκίου Ιουνίου Βρούτου ή από τη ρωμαϊκή θεά Juno, αντίστοιχη της ελληνικής Ήρας. Είναι ο μήνας Πάναμος των αρχαίων Μακεδόνων.

Από λαογραφικής πλευράς ο μήνας Ιούνιος λέγεται Θεριστής, γιατί τότε σε πολλά μέρη θερίζουν τα σπαρτά, Αϊ-Γιάννης και Αϊγιαννίτης και Κλήδονας, γιατί τότε (24 Ιουνίου) είναι η γιορτή του Αϊ-Γιάννη, που γίνεται ο Κλήδονας. Άλλα ονόματά του: Κερασάρης, γιατί τότε ωριμάζουν τα κεράσια, Ορνιαστής, στην Άνδρο, γιατί τότε γίνεται η επικονίαση-γονιμοποίηση (όρνιασμα) των σύκων.

Επειδή μοιάζουν τα ονόματα του Ιουνίου και του Ιουλίου, ο λαός τον πρώτο τον ονομάζει Πρωτογιούλη και τον δεύτερο Δευτερογιούλη.

Οι μέρες του Ιουνίου είναι μεγάλες (η 22η είναι η μεγαλύτερη μέρα του έτους) και η δουλειά είναι πολύωρη και κοπιαστική για τους αγρότες.

Γιορτές το μήνα Ιούνιο και έθιμα

Η γιορτή του Αι-Γιάννη τού Φανιστή, του Απορνιαστή, του Ριγανά και του Κλήδονα είναι η πιο σπουδαία κατά τον Ιούνιο.

Γενέθλιο Ιωάννου του Προδρόμου στις 24 Ιουνίου. Το γενέθλιο συμπίπτει με τις θερινές τροπές του ηλίου. Την ημέρα αυτή «τ' Αϊ-Γιαννιού του Λιτροπιού (Κύθνος) ή Λιτροπίου (Κύμη) ή Αλιτροπιού (Λέσβος)...», τραγουδούν «Ο Ήλιος τρέμει γυρίζει σαν τροχός, είναι θαμπερός».

Πολλοί ακολουθώντας το πανάρχαιο έθιμο ανάβουν φωτιές στους δρόμους και πηδάνε πάνω απ' αυτές λέγοντας: «Αφήνω το κακό, πάω στο καλύτερο». Οι αρχαίοι γύρω από τις καθαρτήριες πυρές που άναβαν στο Άστυ την ίδια μέρα των τροπών του Ηλίου έλεγαν: «Έφυγον κακόν, εύρον άμεινον».

Κλήδονας τ' Αϊ-Γιαννιού

Η προετοιμασία του Κλήδονα γίνεται την παραμονή της γιορτής ως εξής: «Ένα αγόρι ή ένα κορίτσι τυχερό, που έχει δηλ. εν ζωή τους γονείς του, φέρνει από τη βρύση (ή από το πηγάδι) αμίλητο (ή βουβό ή αρπαχτικό) νερό» και το αδειάζει σε ένα μικρό κιούπι. Τα άλλα παιδιά, νέοι και νέες που έχουν μαζευτεί, ρίχνουν στο αγγείο το ριζικάρι τους: ένα δαχτυλίδι, ένα σκουλαρίκι κ.λπ. Κατόπιν σκεπάζουν το κιούπι με

ένα κόκκινο πανί, το κλειδώνουν με κλειδαριά και «το εκθέτουν τη νύχτα, για να... αστρονομιστεί.»

Το άνοιγμα του κλήδονα γίνεται το πρωί «Βγαίνοντας ο Ήλιος».

Θερισμός – Αλωνισμός

Ο θερισμός των σιτηρών άρχιζε συνήθως τις πρώτες ημέρες του Ιουνίου (μήνας θεριστής) και διαρκούσε ένα μήνα περίπου. Συνήθως θέριζαν πρώτα το σανό και το κριθάρι, μετά τη βρώμη και τελευταία το σιτάρι και τη σίκαλη. Ο θερισμός γινόταν με το δρεπάνι μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα, οδοντωτό (άρπης καρχαρόδους του Ησιόδου) ή λείο ή με το λελέκι, εργαλείο περισσότερο επαγγελματικό.

Στην προϊστορία ήταν φτιαγμένο από ξύλο ή κόκαλο και δόντια από πυριτόλιθο ή οψιανό, ενώ το παραδοσιακό δρεπάνι έχει λεπίδα από μέταλλο και στέλεχος από ξύλο.

Το χόρτο θεριζόταν με την κοσιά (χωσιά). Παλαιότερα ο θερισμός γινόταν με τα χέρια. Τα στάχνα θερίζονταν με χεριές ή δράγματα και τοποθετούνταν στο έδαφος, γίνονταν αγκαλιές, δένονταν σε δεμάτια και μεταφέρονταν με ζώα ή με κάρα στ' αλώνια (χωμάτινα ή πέτρινα) για τον αλωνισμό. Αλλά και το αλώνισμα γινόταν με ένα εργαλείο που δε διαφέρει από το προϊστορικό πρότυπο.

Πρόκειται για τη δικάνη, τον τρίβολο των αρχαίων, ένα ξύλινο έλκηθρο, αποτελούμενο από μια ή δυο – τρεις σανίδες ενωμένες μεταξύ τους. Στην κάτω επιφάνεια η δικάνη είχε και μέχρι τα μέσα του 20 ου αιώνα μυτερές πέτρες, σαν δόντια για να θρυμματίζουν τα στάχνα. Το έλκηθρο το έσερναν βόδια ή άλογα που πατούσαν με τις σπλές τους τα στάχνα. Το αλώνισμα γινόταν και με ζώα δεμένα με σχοινιά που γύριζαν γύρω από τον αλωνόστυλο (στοίγερο, στοιχερός) που ήταν τοποθετημένο στο κέντρο του αλωνιού. Περιμένα να φυσήξει ευνοϊκός αέρας για να γίνει το λίχνισμα

και να ξεχωρίσει ο καρπός από το άχυρο. Την άπνοια την αντιμετώπιζε ο λαός με προσευχές, επωδές και διάφορες μαγικές ενέργειες.

Το λίχνισμα γινόταν με τη βοήθεια λιχνιστηρίων (καρπολόγια , δικράνια) και ο καρπός αφού κοσκινιζόταν (δριμόνισμα – κοσκίνισμα) για να αποχωριστεί από τα σκύβαλα μεταφερόταν στις αποθήκες. Ο θερισμός – αλωνισμός του σιταριού ήταν μια επίπονη διαδικασία, που διαρκούσε από τα μέσα Ιουνίου έως και τον Δεκαπενταύγουστο περίπου. Για τον λόγο αυτό οι μήνες Ιούνιος και Ιούλιος ονομάστηκαν «Θεριστής» και «Αλωνάρης» αντίστοιχα.

Παροιμίες για τον μήνα Ιούνιο ή Θεριστή:

- Από την αρχή του Θεριστή, του δρεπανιού μας η γιορτή.
- Από το θέρος ως τις ελιές, δεν απολείπουν οι δουλειές.
- Γενάρη πίνουν το κρασί, το Θεριστή το ξίδι. [δηλ. Το κρασί που μπαίνει στα βαρέλια τον Οκτώβρη , ωριμάζει το Γενάρη αλλά τον Ιούνιο έχει γίνει πια ξίδι]
- «Θέρος, τρύγος, πόλεμος» [λέγεται για κάτι που δεν επιδέχεται αναβολή].
- Θέρος , τρύγος , πόλεμος ...και στο αλώνισμα χαρές!
- Θέρος, τρύγος, πόλεμος, αποσταμό δεν έχουν.
- Θέρος, τρύγος, πόλεμος, στασιό δεν έχουν. [δηλ. Ο θερισμός, ο τρύγος και ο πόλεμος δεν επιτρέπουν ξεκούραση, μέχρι να τελειώσουν]

Μάρτης έβρεχε, Θεριστής εχαίρονταν.

- Μάρτης έβρεχε, Θεριστής τραγούδαγε.
- Μη σε γελάσει ο βάτραχος και το χελιδονάκι, αν δε λαλήσει ο τζίτζικας, δεν είν' καλοκαιράκι.
- Πρωτόλη (Ιούνιε), Δευτερόλη (Ιούλιε) μου, φτωχολογιάς ελπίδα.
- Το τραγούδι του Θεριστή, η χαρά του Αλωνιστή.
- Τον Ιούνιο αφήνουν το δρεπάνι και σπέρνουν το ρεπάνι.

